

אשר בחר

בנביאים

טובים

הפטרת כי תצא

'דני עקדה'

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת זקני היקרים אנשי חן ומעלה
אשר זכו לצאצאים רבים ההולכים בדרכי ישרים
ה"ה ר' מרדכי הכהן בן הרב יהושע השל הי"ד
נלב"ע י"ב אלול תש"ע
והרב צבי יהודה בן אברהם יוסף ז"ל
נלב"ע ג אלול
ת.נ.צ.ב.ה

להארות והערות

א. כהנא

טל: 053-3121332

מייל: 3121332@gmail.com

'כל הזכויות שמורות'

אין לעשות שימוש בחומר ללא רשות מהמו"ל.

'שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה'

הקדמת ההפטרה:

הפטרה זו הינה ההפטרה החמישית מתוך הפטרות ה'שבעה דנחמתא'. תוכן ההפטרה רווי נטפי תנחומים וטללי אהבת נצח בין חושק לנחשקת ובין אוהב סוער געגועים לנאהבת עזובה.

ההפטרה תפתח בחזיון המפעים, בו ירושלים מתרחבת ופורצת ימין ושמאל עד בלי די, על מנת להכיל את כל בניה השבים עדיה מארצות פזוריהם. לאחר מכן ממשיכה הנבואה ומבטיחה שירושלים לא תחוה שוב בושות וכלימות מכאיבות, ואף לא תאלץ להתמודד עם זיכרונות מצולקים של חרפות העבר, אלא יהיה לה אך ורק ברית שלום, חסד עולם, ושיפעת רחמים. בסיום ההפטרה נשבע הבורא שאף אם הוא יעבור על שבועתו ויטביע את עולמו במבול נוסף, לא תתבטל שבועת החסד וברית השלום בינו ובין כנסת ישראל.

לאורך רוב פסוקי הפטרתנו, תעבור כחוט השני ההתייחסות לשתי תקופות כאובות של כנסת ישראל. האחת, כאשר הועם זוהרה בעודה עדיין יושבת בארצה, והשנייה לאחר שננטשה ויצאה לגלות. זו כעלמה היושבת עם בניה בצל בעלה, אך הוא - בעלה - חש מאיסות כלפיה, וזו שכבר הינה כאשה נטושה ועצובה, הגלמודה מבעלה ובניה ומיחלת לשובו אליה.

ישעיהו פרק נד

(א) רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָּה פֶּצְחִי רְנָה וְצִהְלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר ה':
(ב) הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנוֹתַי יִטּוּ אֶל תַּחֲשֻׁכֵּי הָאָרֶץ מִיתְרֵי וִיתְדוֹתַי חֲזָקִי:
(ג) כִּי יָמִין וְשִׁמְאוֹל תִּפְרָצִי וְזֶרְעֶךָ גּוֹיִם יִירֹשׁ וְעָרִים נְשֻׁמוֹת יִשְׁבִּיבוּ: (ד) אֶל תִּירָאִי כִּי לֹא תִבּוֹשִׁי וְאֶל תִּקְלָמִי כִּי לֹא תִחְפְּרִי כִּי בִשֶׁת עֲלֹמִיךָ תִשְׁכַּח וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתַי לֹא תִזְכְּרִי עוֹד: (ה) כִּי בְעֲלִיךָ עֲשֵׂיךָ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ וְגֹאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא: (ו) כִּי כָאִשָּׁה עֲזוּבָה וְעֶצְוֶבֶת רוּחַ קִרְאָהּ ה' וְאִשֶּׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס אָמַר אֱלֹהֵיךָ: (ז) בְּרָגַע קִטֹּן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבְּצֶךָ:
(ח) בְּשֻׁצָף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֵתִיךָ אָמַר גֹּאֲלֶךָ ה': (ט) כִּי מִי נָח זֹאת לִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרִי מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כֹּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעֶר בָּךְ: (י) כִּי הֶהְרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבְעוֹת תִּמוּטְנָה וְחִסְדֵּי מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט אָמַר מְרַחֲמֶךָ ה':

הקדמת פסוק א

א] בפסוק זה ימשיל הנביא את מצבה הקודר של ירושלים בזמן הגלות לאשה עקרה היושבת שוממה ובודדת ללא בעל וללא בנים, וכאשר מגיע עת הגאולה, לפתע באים אליה מרחוק ילדים רבים ואומרים לה 'אמנו את'! והאשה מתמלאת שמחה ושואלת 'מי ילד לי את אלה?', ושמחתה גדולה, על שזוכה להיות לאם לילדים רבים, אפילו שלא ילדה אותם.

ב] תהליך הקמתה של כל אומה, רצוף הינו מאבקים ומלחמות, התמודדויות ואתגרים לא פשוטים כלל וכלל. קשיים אלו נמשלים לחבלי טרום לידה, אשר לאחריהם זוכים לחבוק את היצירה הנולדת. לעתיד לבוא, בזמן הגאולה, שמחתה של ירושלים תהיה מושלמת, מפני שירושלים תזכה לקיבוץ בניה לתוכה בלי לעבור את התהליך הכואב והמתיש של חבלי הלידה

בהיקבץ בניך לקרבך....

רְנִי עֵקְרָה - שמחי ירושלים הדומה לאשה אשר הינה עקרה כעת.

ולא שנעשתה עקרה רק כעת, אלא....

לֹא יִלְדָּה - מאז ומעולם לא יכלה ללדת ולפיכך עצבונה רב היה.

ולא רק 'רני' אלא....

פָּצְחִי רְנָה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה - שמחי שמחה גדולה ויתרה, על אשר באו בניך אליך בלי שנזקקת לעבור חבלי לידה.

כִּי רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אָמַר ה' - כי על אף שהיית שוממה מבעל ובנים, כעת יש לך יותר בנים מהאשה האחרת שהיה לה בעל ובנים.

הערות:

[א] 'עקרה לא ילדה' אינו כפל לשון. שהרי תתכן עקרה בהווה, שלפני שנעשתה עקרה כבר הספיקה ללדת [וכן, 'שרי עקרה אין לה וולד' - עקרה בהווה ואף לא היה לה וולד מעולם]. עצבונה של ירושלים הוא, כאשה אשר איננה רק 'עקרה' בהווה, אלא כאילו מעולם 'לא ילדה'. וכמו כן תתכן מציאות של עקרה שלא ילדה, אך חוותה בשלב כל שהוא צירי לידה, לכן ממשיך הנביא ואומר שירושלים אפילו 'לא חלה', כלומר: לא עברה את שלב חבלי הלידה. [ב] אף ש'רינה' ו'צהלה' שניהם מתייחסים להשמעת קול גבוה, יש הבדל משמעות ביניהם. קול 'צהלה' הינו בעיקר בהשמעת קול של שמחה המיועד לאוזנם של אחרים, לעומת קול 'רינה' אשר מתייחס גם להשמעת קול של צער ['קומי רוני בלילה' - {איכה ב יט}], ואינו מיועד בהכרח להשמע לאוזן האחר. [ג] 'מבני בעולה'. יש להתבונן מי היא ה'בעולה' הנכתבת בפסוק? וכי יש ח'ו אומה אחרת אשר בה בחר ה' לאחר יציאת עמו ישראל לגלות? עיין 'תפוחי זהב' להג"פ גלודוסר שליט"א ברכות לב ע"ב.

ביאור פסוק ב

1. מכיוון שיבואו הבנים מרחוק, יש צורך להכין עבורם מקום. לפיכך יש להרחיב את האוהל המרכזי על מנת שיכיל מקומות רבים. ולא זו בלבד אלא ראוי לחבר ולצרף לאוהל המרכזי יריעות נוספות [המכונות בפסוק 'משכנות'] שישענו ויטו על האוהל כדי שיהיה מקום להכיל את כל הבנים הנוספים שיתווספו ויבואו בכל עת. אין לחשוש שמא המאמץ מיותר ולא יהיה צורך במקומות אלו, אלא ודאי שיהיו נצרכים. וכן מומלץ להאריך את חוטי המיתרים של האוהל המרכזי ולחזק את יתדותיו כדי שניתן יהיה להשעין עליו אוהלים נוספים.

2. ירושלים נמשלת בפסוק ל'אוהל', כלומר המקום המרכזי. וערי יהודה הם ה'משכנות', כלומר האוהלים הנספחים לאוהל המרכזי.

הַרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ - שִׁיחִיה מְקוֹם לְבָנִים הַשְּׂבִים מִהַגְלוֹת.

אך זה לא יספיק ולכן....

וַיְרִיעוֹת מִשְׁפְּנוֹתֶיךָ יָטוּ - יוֹסִיפוּ לַהֲטוֹת בְּצַדִּי הָאוֹהֶל יְרִיעוֹת נוֹסְפוֹת עַל מִנַּת שִׁיחִיה מְקוֹם ל-כ-ו-ל-ם.

אולי המאמץ מיותר?....

אֶל תִּחְשְׁכִי - אֵל תִּמְנְעִי אֶת עֲצָמְךָ מִמֵּאֲמָץ, וּתְחַשְׁשִׁי שִׁמָּא לֹא יִהְיֶה צוּרֶךָ בִּמְקוֹמוֹת רַבִּים כָּל כָּךְ.

הָאֲרִיכִי מִיִּתְרֶיךָ - גַּם אֶת מִיתְרֵי הָאוֹהֶל הַמְּרִכְזִי הָאֲרִיכִי כְּדִי שִׁיחִיה נִיתֵן לַהֲגָדִילוֹ.

וַיִּתְּדֶיךָ חֲזָקִי - וְאֶת יִתְדוֹתָיו תַּחֲזִקִי, כְּדִי שִׁיחִיה נִיתֵן לַהֲשַׁעֵן עָלָיו אוֹהֶלִים נוֹסְפִים.

הקדמת פסוק ג

ירושלים מתפשטת ומתרחבת לכל צדדיה, וכל ערי יהודה נעשו חלק בלתי נפרד מירושלים רבתי, אך עדיין המקום אינו מספיק לכל הבנים השבים לחיק ביתם הנצחי, לכן לאחר שימוצו כל מקומות המגורים בארץ ישראל, גבולות השטח המקורי יפרצו לכל הצדדים, ועם ישראל יתגורר בכל ערי העולם ויירש את מקומם של גויי הארצות. אמנם גם לאחר ההתנחלות בכל ערי הגויים לא יהיה מספיק מקום לכל אוכלוסי ישראל, לכן אפילו ערים שוממות יהפכו לערים מיושבות ביהודים.

כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי - גְּבוּלוֹת הַשֹּׁטַח שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם יִפְרְצוּ לְכָל הַצַּדִּידִים.

וְזָרְעָךָ גּוֹיִם יִירָשׁ - וּלְדִידֶיךָ יִירָשׁוּ אֶת עֲרֵי הַגּוֹיִים הַמְּיוֹשְׁבוֹת.

אך עדיין לא יהיה מספיק מקום לכן ...

וְעָרִים נְשֹׁמֹת יוֹשִׁיבוּ - גַּם עָרִים שׁוֹמְמוֹת יִיעֲשׂוּ מְיוֹשְׁבוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

הערה:

נציין בעניין זה מדרשי חז"ל כדלהלן:

אָמַר לוֹ עֲתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לִהְיוֹת מִתְּרַחֶבֶת בְּכָל צִדָּדֶיהָ עַד שֶׁתֵּהָא מִגַּעַת לְשַׁעֲרֵי דְמִשְׁקָהּ, וְגָלִיּוֹת בָּאוֹת וְנִנְחוֹת תִּחְתִּיהָ....

עֲתִידָה יְרוּשָׁלַיִם לִהְיוֹת מִתְּרַחֶבֶת בְּכָל צִדָּדֶיהָ וְגָלִיּוֹת בָּאוֹת וְנִנְחוֹת תִּחְתִּיהָ, לְקַיֵּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נד, ג): כִּי יָמִין וּשְׂמֹאל תִּפְרָצִי, הָרִי לְאַרְצָהּ, לְרַחֵב מִנִּי, תִּלְמֹד לֹמֵר (זכריה יד, י): וּמִגְדָּל תִּנְגָּאֵל עַד יִקְבִּי הַמֶּלֶךְ {שהש"ר פ"ז יא}

אמר רבי לוי, עתידה ירושלים להתרחב ולהיות כארץ ישראל, וארץ ישראל - ככל העולם כולו.... {פסיקתא רבתי א}

הקדמת פסוק ד

1. 'בושה' 'כלימה' ו'חרפה' אינם מושגים בעלי משמעות זהה. 'בושה' הינה הרגשה אישית פנימית. כלומר בושה שחש האדם מעצמו כלפי עצמו. 'כלימה' לעומת זאת, זו הרגשה שמגיעה לאדם מבחוץ, כלומר, בושה שאדם חש מאחרים. ה'חרפה' אף היא מגיעה מאחרים, אך צורבת וחריפה יותר מהכלימה, ולפיכך גורמת למתבייש להסתיר את פניו. ה'מחרף' הוא המבייש, ה'מתחרף' מכונה בלשון המקרא 'חפר'. [ח - קמוצה, פ - פתוחה]
2. בעבר, היו לכנסת ישראל תקופות יפות. יושבת הייתה בביתה כעלמה עם בעלה ה' צבאות באהבה ובשלום, אך אט אט החלה התדרדרות בקשר הקרבה, עד אשר הלכה העלמה, וזנתה אחר אלוהי נכר הארץ. בכל שלבי ההתדרדרות, לא חשה כלל הרגשת 'כלימה' משאר האומות על היותה עובדת אלילים, שהרי אף הם עובדי אלילים היו, אך 'בושה' עצמית הייתה גם הייתה, עקב זנותה לאיש אחר בעודה תחת אישה. לעומת זאת בגלות ישראל מעל אדמתם, אחר שכבר נעשתה כנסת ישראל כאלמנה כאובה, 'כלימה' רבתי כיסתה את פניהם מאומות העולם, עד כדי רצון להסתיר את פניהם ['חרפה'], אך לעומת זאת 'בושה' עצמית נחסכה מהם שהרי פסקו מלחטוא בעבודת אלילים.
3. האשה אשר הייתה כאלמנה זוכה לחזור לחיק בעלה. שמחה גדולה מעורבת בחשש גדול, שמא יחזור התהליך על עצמו שנית, ושוב חלילה, תיפול בחטא ותחוה פעם נוספת בושה וכלימה! לכן מבטיח לה הנביא בשם ה' שחוויות כואבות מסוג זה לא יחזרו שנית. לא בושה עצמית ולא כלימת אומות. ויתרה מזו, אף להתמודד עם זיכרונות העבר המכאיבים היא לא תצטרך, מפני שישכחו ולא יזכרו עוד.
4. פסוק זה [וכן הפסוקים שאחריו] מתבאר בתבנית הנקראת בלשונו של המלבי"ם 'דלתות הכתוב מגבילים זה מול זה'. בתבנית זו הפסוק נקרא במבנה של דילוגים בו תחילת הפסוק עומד מקביל לחלק אחר מהמשך הפסוק, וכך גם מתפרש כל המשך הפסוק, וכבטבלה.

תבנית ההקבלה	
אל תיראי כי לא תבושי כי בושת עלומיך תשכחי	אל תכלמי כי לא תחפירי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד

ביאור הפסוק

אל תִירָאִי – אל תפחדי שמא אחר שובך לציון תחטאי, והבושה העצמית שוב תהיה מנת חלקך.
 כִּי לֹא תִבוֹשִׁי – כי מבטיח אני לך שיותר לא תאלצי לחוש את הרגש הבושה.
 וְאַל תִּכְלְמִי – ואף לא תצאי חלילה שוב לגלות ותרגישי כלימה מעמי תבל.
 כִּי לֹא תִחְפְּרִי – ולא תצטרכי כלל לטמון פניך מרוב בושה.
 ומה נעשה עם זיכרונות העבר?.....
 כִּי בִשְׁתַּ עֲלֻמִּיךָ תִשְׁכָּחִי – את הבושה העצמית שחשת בתקופת עלומיך כאשר חטאת בעודך בארצך תשכחי.
 וְחֲרַפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי עוֹד – ואת החרפה שספגת מגויי תבל בעודך בגלות ביניהם לא תזכרי עוד.

הערה:

את חרפת הגלות לא יהיה ניתן לשכוח וכן לא למחוק את צריבת הכלימה מהלב, שהרי עדיין לא עבר זמן רב מאז הסתיימה הגלות, וחוויות הכאב עדיין חקוקות בנפש עמוק, לכן עליהם כתב הנביא רק 'לא תזכרי עוד', כלומר לא תזכירי אותם בפה. אך בושת החטאים מאז ימי בית המקדש אפילו מתוך הלב תשתכת, שהרי זמן רב חלף, ולפיכך הנביא אומר 'תשכחי'. [עדיין עוד 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו']

הקדמת פסוק ה

1. פסוק זה הינו המשך ישיר של שני המצבים של כנסת ישראל המתוארים בפסוק הקודם. לאחר שהנביא מבטיח לכנסת ישראל שבושת העלומים וחרפת האלמנות לא יתרחשו בשום אופן שוב, ואף זיכרונות העבר ישכחו ולא יזכרו עוד, מוסיף הנביא ומרחיב מדוע יכולים ישראל להיות בטוחים בהבטחה זו.
2. אף פסוק זה יתבאר כהמשך תבנית 'דלתות הכתוב מגבילות זה למול זה' שהחלה בפסוק הקודם אך כעת "הדלתות מתהפכות", כלומר, תחילת הפסוק מתייחס למצב האלמנות וסופו לתקופת העלומים. ראה טבלה.

תבנית ההקבלה	
חרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד כי בעליך עשיך ה' צבאות שמו	בושת עלומיך תשכחי וגאלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא
לא תזכרי עוד את חרפת תקופת האלמנות, מפני שבעלך יהיה מי שעשה אותך, וכל צבאות עולם תחת ממשלתו, ובידו להשיבך על כנך, ולמנוע ממך נפילות וכאבי גלות נוספים.	וודאי תשכחי את בושת עלומיך שהרי גואלך יהיה מי ששמו 'קדוש ישראל' [והרי שמו יהיה כך מפני שאתם - עם ישראל - מקדשים אתו במעשיכם הקדושים] ולא רק שאתם תקדשהו, אלא אף כל עמי הארץ, ולכך 'אלהי כל הארץ יקרא', אם כן, כיצד יתכן שתכשלו שוב בחטא ותחוו בושות נוספות !?

ביאור הפסוק

את חרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד.....
כִּי בְעֵלֶיךָ עָשִׂיךָ - כִּי בְעֵלְךָ הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה אוֹתָךְ
ה, צָבָאוֹת שְׁמוֹ - וְכָל צְבָאוֹת תַּבַּל תַּחַת מִמְשַׁלְתּוֹ, וּבִידּוֹ לִמְנוֹעַ מִמֶּךָ חוּוֹת אֱלֹמֹנוֹת נֹסֶפֶת.
ואת בושת עלומיך תשכחי כי...
וְגֹאֲלְךָ קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - וְהִגְוָל שְׁלֹךְ שְׁמוֹ מִקֹּדֶשׁ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂיכֶם הַקְּדוּשִׁים.
אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא - וְאִלּוּקוֹתוֹ עַל עַמִּי תַבַּל הִיא, וְכִיצַד אִם כֵּן תַּחֲטְאִי שׁוּב...

הערה: 'ה' צבאות שמו' - כך שמו מאז ומעולם. 'אלוהי כל הארץ יקרא' - כך יקרא מחדש.

ביאור פסוק ו

1. בפסוק זה ירחיב הנביא בתיאור תחושותיה הקשות של כנסת ישראל, בדגש על שתי התקופות המתוארות בפסוקים הקודמים. כלומר: בטרם החלה הגלות, ישראל אמנם היו על אדמתם, אך עקב חטאיהם נמאסו על ריבונם ולפיכך נמשלו 'לאשת נעורים כי תמאס', אמנם אחר שיצאו לגלות, נמשלים הם כעת ל'אשה עזובה ועצובת רוח' אשר עיצבונה רב על היותה בודדה וגלמודה.
2. על שלב הגלות השתמש הנביא במילים 'קראך ה' ', ולעומת זאת על הזמן בו היו ישראל בארצם נכתב 'אמר אלוקיך'. נתייחס לשני השינויים, הן השינוי שבין 'קראך' ל'אמר', והן ההבדל בין ה' ל'אלוקיך'. שליחת ישראל לגלות דומה היא לקריאה מהדהדת המכריזה קבל עולם כי ישראל מעתה נחשבים כ'אשה עזובה', ומי הוא המכריז? ה', כלומר, אדון כל העולם בלי יחס אישי כלפי עמו ישראל, לכן נכתב 'קראך ה' '. אך מאיסת ישראל בזמן שהיו בארצם לא הייתה מפורסמת ברשי גלי, אלא נותרה בתוך המעגל הפנימי של ישראל ואלוקיהם, אשר בשלב זה עדיין היה נקרא 'אלוקיהם', לכן נכתב 'אמר אלוקיך'.

ביאור הפסוק

בשלב הגלות דומה היית...

כִּי כְאִשָּׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ – לְאִשָּׁה עֲזוּבָה מִבְּעֵלָהּ וְלֹכֵן הִינָּה עֲצוּבַת רוּחַ.

קְרָאךָ ה', – כִּךְ קָרָא וְהִכְרִיז עֲלֶיךָ הָאֲדוֹן שְׁלִיט הָעוֹלָם .

אך עוד לפני היציאה לגלות כבר היית....

וְאִשָּׁת נְעוּרִים כִּי תִמָּאֵס – כִּמוֹ אִשָּׁת נְעוּרִים אֲשֶׁר נִמָּאֵסָה עַל בְּעֵלָהּ.

אָמַר אֱלֹהֶיךָ – כִּךְ אָמַר [בְּלִיבוֹ וְלָכֶם] אֱלֹהִים

הקדמת פסוקים ז ח

1. התגובה הרגשית של האיש ביחס למצבה הכאוב של האשה, משתנה כאשר האשה כבר עזובה ועצובת רוח, לעומת מצב בו האשה עדין בביתה אך מאוסה עליו. כלומר: כאשר האשה כבר נעזבה, הרי שקיבלה כבר את עונשה המרבי, ולפיכך כל שעליה לעשות הוא לידע את בעלה על שברון נפשה ועל געגועיה לקרבה מחודשת, ולעורר בליבו רחמים ולב חדש כלפיה. לעומת זאת כאשר האשה עדין בביתה אך מאוסה על בעלה זקוקה היא לא רק לרחמי בעלה אלא אף לסליחתו על חטאיה, שהרי עדין היא בביתה ולא באה על ענשה.
2. גדול וקטן, חזק וחלש, מעט והרבה, כולם מושגים יחסיים, ונתונים לשינויים בהתאם לדבר המקביל להם, וכך גם ביחסינו אל הצרות הגדולות החזקות והרבות של גלותנו הארוכה הדבר כן. כלומר, אף שהגלות נראית בעינינו כחטיבה אחת אין סופית של אסונות עוצמתיים ובלתי נתפסים בגודלם, בבה העת כולם יתגמדו וייעשו כאין, לעומת עוצם הרחמים האדירים של הגאולה. אורך הגלות יהיה כרגע קטן לעומת נצחיות הגאולה.
3. כמו כן, האסונות המרים בתקופת ערב החורבן, אשר הסתיימו ביציאה נוראה לגלות, לא יהיו אלא כמו מעט קצף אשר נשפך עליכם ברגע קטן, לעומת עוצמת הרחמים אשר יגיעו בעקבות החסד הגדול – חסד עולם – של מחילת עוונותיכם.
4. פסוק ז' מתייחס לתקופת הגלות שכבר היינו כאשה עזובה ועצובת רוח, ולפיכך המושגים יהיו 'עזיבה' והשלכה לגלות לעומת 'קִיבוץ' ['עֲזַבְתִּיךָ' – אֶקְבָּצְךָ], ולעומת זאת פסוק ח' עוסק בתקופה שכנסת ישראל הייתה עדיין בארצה, אך היחס כלפיה היה כאשה המאוסה על בעלה, ולכן המושגים יהיו 'הסתרת פנים' והסרת ההשגחה המיוחדת עליה לעומת 'גאולה' ['הסתרת פני' – 'גאלך']. וכמו כן בפסוק ח' הנביא ידגיש שהגאולה תהיה ע"י ה' חסד עולם' של מחילת העוונות, ולא רק 'ברחמים גדולים' כבפסוק ז' [וכפי שהרחבנו באות א'].

ביאור הפסוק

בְּרַגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ – כאילו רק לרגע קטן עזבתי אותך בגלות.

לעומת...

וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבֹּץ – הרחמים הגדולים והנצחיים של קיבוץ הגלויות.

ובזמן היותך בארץ, ויחסית לאושר הגאולה ...

בְּשֹׁפֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רָגַע מִמֶּךָ – כאילו קצפתי רק מעט קצף קצפתי לרגע קטן אשר יצר כלפיך הסתרת פנים

לעומת...

וּבְחֶסֶד עוֹלָם רַחֲמֶיךָ – החסד הגדול של מחילת החטאים אשר נבע מהרחמים גדולים.
אָמַר גְּאֻלְךָ ה'.

הקדמת פסוק ט'

1. בפסוק זה מעוגנת הבטחת האלוקים בשבועה לבל יקצוף שוב על עמו. שבועה זו מקבילה לשבועתו לבל יביא שוב מי מבול על הארץ. וזאת מפני ש'כנסת ישראל' חשובה בעיניו ככל העולם כולו, ולפיכך חורבנה הנוסף ח"ו ייחשב בעיניו כאובדנו של העולם, כאילו הביא מבול בשנית.
2. המילים 'מקצוף עליך' 'ומגער בך' משתייכים לשתי התקופות הנשזרות בעקביות לאורך פסוקי ההפטרה. 'מקצוף עליך' – מלקצוף, להסתיר פנים ולמאוס בך בזמן שישראל בארצם [ומקביל ל'אשת נעורים כי תמאס']. 'ומגער בך' – להשליך לגלות [ומקביל ל'אשה עזובה ועצובת רוח].

ביאור הפסוק

כִּי מִי נָח זֹאת לִי – האפשרות שחלילה כנסת ישראל תאבד נחשבת בעיני כהבאת מבול בשנית.

אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרַי מִי נָח עוֹד עַל הָאָרֶץ כִּן נִשְׁבַּעְתִּי מִקֶּצֶף עָלֶיךָ וּמִגֶּעַר בָּךְ.

הערה:

'קצף' הינו אחד מלשונות הכעס, לעומת זאת 'גערה' משמעותה תוכחה ונזיפה, כלומר: כעס המופנה לתיקון המצב, ולא נותר בהיבט הרגשי שלו.

הקדמת פסוק ח'

1. המבול לא יכה שנית, שהרי הבורא נשבע על כך. ואף אם יעבור האלוקים על שבועתו והמבול בוא יבוא וישטוף תבל ומלואה וההרים ימושו ממקומם והגבעות יתמוטטו, לא יעבור אלוקינו על שבועת חסדו כלפינו, וברית שלומו עמנו תתקיים לנצח נצחים.
2. 'הרים' הם גבוהים ורמים, ו'גבעות' הם ההרים הנמוכים הסמוכים ונשענים על ההרים הגבוהים. ה'מש' הוא דבר הניטל ממקומו בכוונה תחילה, לעומתו ה'מתמוטט' הינו דבר הנופל מעצמו, לאחר שהדבר שנשען עליו נלקח. '[לא ימיש מתוך האוהל' {שמות לג יא} - לא יינטל ויוסר. 'ומטה ידו עמך' {ויקרא כה לה} - נפילה עקב חלישות כוח]. 'ההרים ימושו' כלומר יסירו אותם בפעולה מכוונת ויזומה, ועל ידי כך 'הגבעות תמוטנה' יתמוטטו מעצמן מכיוון שההרים שעליהם הן נשענים אינם.
3. ההרים והגבעות הינם - משל לחסד האלוקי לעומת ברית שלומו עם ישראל, ונבאר. שיפעת החסד האלוקי הרי הוא כהר גבוה אשר עליו נשענת הברית בין הבורא לעמו. ולפיכך אם חלילה ימוש החסד ותופסק השפעתו מן העולם, אף הברית תתמוטט, מפני שאין קיום לברית זו בלא הסתמכות על כלל החסד האלוקי.

ביאור הפסוק

גם אם המבול יתרחש....

כִּי הֵהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבְעוֹת תִּתְמוּטְטֶנָּה - וההרים ימושו והגבעות תתמוטטנה.

וְחִסְדִּי מֵאֲתָךְ לֹא יָמוּשׁ - אך חסדי מאתך לא ימוש.

והדבר הנסמך עליו....

וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תִמוּט - ברית השלום ביני ובינכם לא תתמוטט.

אָמַר מְרַחֲמֶךָ, - אמר מרחמך.

לא נמצא במליצות הנביאים
קליפה ללא תוך !
גוזיה ללא נשמה !
לבוש בלא מתלבש !
מאמר דיק מדעיון נשגב !
דיבור לא תשכון תבונה בו !
כי דברות אלוקים חיים כולם
אל חי בקרבם רוח חיים באפם
רוח איוס אדיר ונודא

[מלבי"ם]